

زندگی و میراث فکری چهار نظریه پرداز
معرفی کتاب بزرگ مردان روان شناسی اجتماعی
اسکلن برگ (جیمز)
ترجمه رضا شاپوریان
نشر نوید (شیراز)

نویسنده: مرتضی کتبی

منبع: کتاب ماه ۱۳۷۸ شماره ۲۲ ص ۸

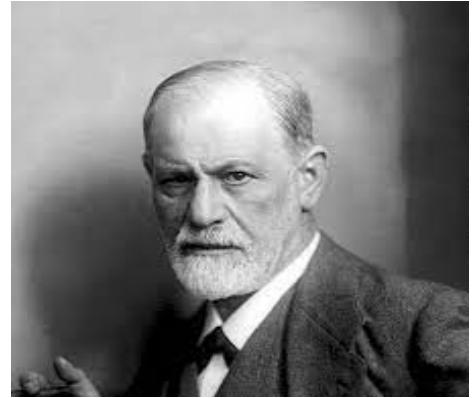
زندگی و میراث فکری چهار نظریه پرداز

- این اثر کوتاه ولی پر محتوا در هفت فصل با تعداد صفحات و اهمیت های متفاوت به رشته تحریر کشیده شده است. فصل یکم که نمونه ها و تمثیل ها نام گرفته است در واقع مقدمه کتاب را در هشت صفحه تشکیل می دهد و در آن دو مسئله اصلی مطرح می گردد:
- در روان شناسی اجتماعی قالب ها و نمونه های متعددی وجود دارند که هر یک دست کم بواسطه یک نظریه پرداز صاحب نام ارائه شده است.

قالب ها و نمونه های
متعدد

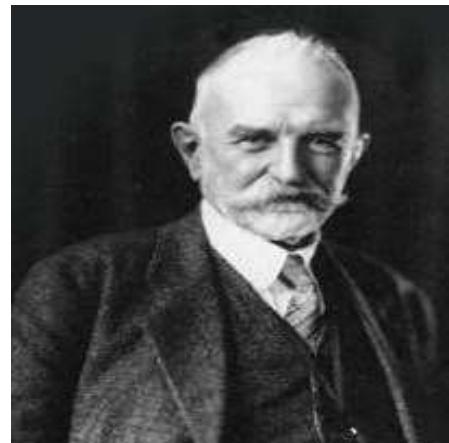
- بین نظریه های موجود در این رشته و پرسش هایی که در زندگی روزمره برای افراد مطرح است مطابقت و مشابهت بسیار وجود دارد.
- بنابراین معنای اصلی و واقعی هر نظریه را باید در شرایط و امکانات محیطی و زیستی به وجود آورنده آن نظریه جستجو کرد. عبارت دیگر فهم نظریه ها هنگامی بهتر صورت می گیرد که مقتضیات محیط روانی و اجتماعی نظریه پردازان روشن گردد.
- این مقدمه خط کلی کار مولف را در بقیه فصول کتاب نشان می دهد.

شرایط و امکانات محیطی و زیستی

- فصل دوم که به یکی از بزرگ‌ترین روانشناسی اجتماعی اختصاص یافته سراسر به روانکاوی زیگموند فروید، منشا و اساس آن، بررسی عمق زندگی این دانشمند جزئی گرایی روانی وی و بالاخره روان‌شناسی اجتماعی او (جامعه و بیولوژی) در بیست و پنج صفحه پرداخته است.

فروید

• فصل سوم به جرج هربرت مید و فرضیه مناسبات متقابل سمبولیک آن اختصاص دارد. در این فصل شرح زندگی مولف طغيان گر آرام، زندگی آمریکایی و ارتباطات وسیع علمی و نظریه رفتارگری اجتماعی او در بیست و چهار صفحه مورد تحلیل قرار گرفته است

George Herbert Mead

• این دانشمند عقیده دارد که : «همه ما به نحوی از انحصار در تغییر سرنوشت اجتماعی که به آن تعلق داریم موثریم» در ذهن او بین فرد و جامعه و حقایق و ارزش‌ها پیوستگی وجود دارد و فرد چه جسم‌ها در گروه حضور داشته باشد یا نه، موقعیت خود را با افراد دیگر گروه خود مقایسه می‌کند و رفتار خود را بر اساس این مقایسه تنظیم می‌نماید، باین ترتیب **«مفهوم خود»** در او شکل می‌گیرد.

• فصل چهارم به کورت لوین و فرضیه میدان او تخصیص یافته است. در این فصل بیست و چهار صفحه ای نیز مولف به گوشه هایی از زندگی این دانشمند یهودی پرداخته و نظریات وی را از شرایط زندگی او بیرون کشیده است. روان‌شناسی «لوین» عملی است و الگوی کار او بر گرفته از علوم پزشکی بعقیده او: «در وراء رفتار ظاهری هر فرد نیرویی وجود دارد که به آن شکل می‌دهد.» لوین در پی آن بود که تمام نیروهای موثر در میدان زندگی فرد را مشخص سازد تا بتواند رفتار او را بفهمد و پیش‌بینی کند

کورت لوین

- انتقال نیروها و نقش آن ها در تعیین ارزش های مثبت و منفی فرد، نظام تنشی در «میدان نیروها»، انواع تعارض در این میدان و به طور کلی فرضیه پویایی شخصیت و در نتیجه پویایی گروهی، نقاط برجسته نظریه گشتالی لوین را تشکیل می دهد. روان شناسی اجتماعی لوین در تاکید او بر سازمان نیروهای موجود در فضای حیاتی افراد است که به کمک تحقیقات تجربی هوشمندانه ای آن را به اثبات رسانده است.

نظریه گشتالی لوین

فردریک اسکینر

• در فصل پنجم نوبت به چهارمین چهره دیگر روان‌شناسی اجتماعی می‌رسد که به تکنولوژیست روان‌شناسی معروف است. شرح طفولیت و سراسر زندگی بوروس فردریک اسکینر مبتکر، ما را به علاقه‌های متعدد و پشت سر هم او به موضوعات مختلف آشنا می‌کند: در ابتداء رفتارگری واتسن بزیان برتراند راسل وی را مجدوب می‌نماید و سپس مسئله تقویت در شکل‌گیری و استحکام رفتار توجه او را جلب می‌نماید و بالاخره با اعمال روش تجربی به سوی عمل‌گرایی سوق داده می‌شود تا بالاخره با ایجاد تغییر در شکل رفتار و با تکیه بر مباحث عقیده و نگرش به حیطه روانشناسی اجتماعی قدم می‌گذارد و به عنوان وارث بحق پیشینیان خود بر این رشته اثر می‌گذارد و شاگردان زیادی را تحویل جامعه علمی می‌دهد.

- این فصل نیز در بیست و شش صفحه تنظیم شده است.
- فصل ششم به جمع بندی فصول گذشته و نمایاندن برخی وجوه اشتراک بین دانشمندان مانند تعصّب علمی آنان پرداخته است. بقول مولف: «رشته‌ای نامرئی که همانا جامعه گرایی باشد همه انتخاب‌ها را به هم متصل می‌کند، انتخاب‌هایی که قوت و ضعف نظرگاه‌های روان‌شناسی اجتماعی را به خوبی نشان می‌دهد.» او می‌نویسد: «محدودیت متعصبانه هر یک {از دانشمندان} ناشی از نبوغ خاصی بوده است که سعی کرده موضوعات را از **جنبه‌های مختص** به خود مورد تعمق و تدقیق قرار بدهد». تحلیل این فصل در چهارده صفحه خلاصه شده است

• در فصل پایانی هفتم که به الگوهای پابرجا در روان‌شناسی اجتماعی می‌پردازد، نشان داده می‌شود که مکتب‌های فکری در این رشتہ به دلیل «روش‌های التقاطی» و «به عاریت گرفتن مفاهیم سایر مشرب‌ها» بیش از پیش نامشخص است. در پشت چهار سنت رفتارگری، نظریه میدان، مناسبات متقابل سمبولیک و روان‌کاوی مانند هر سنت دیگر دانشمندان طراز اولی قرار دارند که در شکل گیری این سنت‌ها و پیش برداش رفتار اجتماعی به طور کلی نقش اساسی داشته‌اند.

- این فصل پایانی که در پنج صفحه تنظیم شده با این جمله پایان می‌پذیرد: «.... برای اینکه ما بتوانیم به طور کامل درباره رفتار اجتماعی انسان‌ها بحث نماییم باید از میراث فکری همه این افراد سودجوییم.»

درباره رفتار اجتماعی انسان‌ها

- لوین در پی آن بود که تمام نیروهای موثر در میدان زندگی فرد را مشخص سازد تا بتواند رفتار او را بفهمد و پیش بینی کند.
- مولف کتاب با هوشمندی، زندگی خصوصی چهار شخصیت اصلی دانش روان شناسی اجتماعی را با زندگی علمی آنان در رابطه قرار داده و نظریه هر یک را از این رابطه بیرون کشیده است.

میدان زندگی فرد

- مولف کتاب با هوشمندی زندگی خصوصی چهار شخصیت اصلی دانش روان‌شناسی اجتماعی را با زندگی علمی آنان در رابطه قرار داده و نظریه هر یک را از این رابطه بیرون کشیده است، به طوری که خواننده می‌تواند تولد نظریه را از نزدیک شاهد باشد.

- مفاهیم اساسی و عناصر متشکله هر نظریه به ترتیب پیدایش آورده شده اند و نظریه را از حالت خشک آن خارج ساخته و فهم آن را آسان و گوارا می کنند. انتخاب ماهرانه قطعاتی از نوشه های چهار نظریه پرداز ما را به فضای ذهنی آن ها نزدیک می کند.

مفاهیم اساسی و عناصر متشکله

- در عین حالی که هر فصل کتاب به یک نظریه پرداز اختصاص یافته، کار ده ها معمار دیگر نظریه پردازی نیز مطرح می شود و شبکه علمی روشنی در **پیرامون هر نظریه** ترسیم می گردد.
- لغزش هایی در ترجمه کتاب و نگارش فارسی آن وجود دارد که در برابر کار ارزشمند مترجم کاملاً قابل چشم پوشی است. فهرست اسامی و اصطلاحات انگلیسی همراه با معادل فارسی آن ها هریک در پنج صفحه زینت بخش پایان کتاب است.